

Sorgberedskab

Handleplan ved dødsfald blandt eleverne

1. Hvis meddelelsen om dødsfaldet kommer til skolen

Hvis meddelelsen om dødsfaldet kommer til skolen, gør rektor/stedfortræder følgende:

- Udnævner klasselæreren og reserve-klasselæreren (i gymnasiet: klassens studievejleder + en af klassens fællesfagslærere til nøglepersoner.)
- Etablerer telefonkæde til alle skolens lærere samt kontorphonale.
- Fastsætter tidspunktet for meddelelse om dødsfaldet til hele skolen.
- Kontakter musiklærer om musik, salme o.l.
- Kontakter pedel (flag, kantine eller NGG-Hallen...)
- Udarbejder et brev til forældrene i den berørte klasse, hvor det forklares, hvad der er sket.

Nøglepersonerne gør følgende:

- Orienterer klassen og bliver hos den
- Reserverer et passende lokale til klassen og andre berørte
- Sørger for evt. mad / drikke fra kantine
- Sørger løbende for at orientere alle kolleger om, hvad skolen gør, og hvad klassen gør

Før skolen samles hejses flaget på halv uden ceremoniel. I samråd med nøglepersonerne beslutter rektor, hvad der skal ske, når skolen samles, hvilke foranstaltninger der skal træffes i klasserne, og hvilke skemaændringer der er nødvendige. Når alt er klart, sammenkaldes skolen.

2. Hvis du hører om dødsfaldet fra anden side

- Hvis du fra anden side hører om et dødsfald blandt eleverne: ring til rektor, vicerektor eller inspektør.
- Ring til klasselæreren/ reserveklasselæreren (i gymnasiet: klassens studievejleder eller en af de andre studievejledere.

Når du bliver ringet op i telefonkæden:

- Sørg for, at kæden går videre.
- Orienter dig om handleplanen

3. Mindehøjtidelighed i Kantine/Aulaen/NGG-Hallen

Når skolen er samlet, giver rektor/stedfortræder meddelelse om dødsfaldet. Efter omstændighederne kan meddelelsen følges af korte mindeord, hvorefter alle rejser sig og mindes den, der er død.

Efter en passende pause meddeler rektor eventuelle skema- eller lokaleændringer. Elever, der stod den afdøde nær, kan slutte sig til klassen i et nærmere angivet lokale.

4. De første timer efter mindehøjtideligheden

I den afdødes klasse:

Klasselærer/reserveklasselærer (i gymnasiet: Studievejleder og lærer) samles straks efter mindehøjtideligheden med den afdødes klasse og evt. andre berørte. Der afklares, om den afdøde i andre klasser havde nære venner, som skal hentes.

At tage fat på de praktiske ting kan også være forløsende. Følgende ting kunne igangsættes:

- samle penge ind til buket til de pårørende, skrive kort, gå til blomsterhandleren.
- Tale om, hvem der i klassen tager kontakt med de pårørende, hvornår og hvordan.
- Tale om klassens deltagelse i begravelsen

Det skal afklares med klassen, hvordan de ønsker at tilbringe resten af (skole)dagen. Ofte vil det være en god idé om klassen samles privat / uden for skolen og arrangerer frokost / the el.lign. Husk at orientere kollegerne om klassens beslutning. Brev fra rektor sendes med hjem.

I de øvrige klasser:

Når man kommer ud i klasserne igen efter mindehøjtideligheden, sørger læreren for, at der gives rimelig tid til at tale om det, der er sket, inden man går videre med det planlagte program. Læreren skal være opmærksom på, om der i klassen er enkelte elever, der ser ud til at have behov for særlig støtte. Er disse elever tæt knyttet til den afdøde, kan de tilbydes at være sammen med den afdødes klasse.

5. Dagene efter dødsfaldet

I løbet af de første dage efter dødsfaldet aflægger rektor besøg i hjemmet for at aflevere en lille buket og for at få afklaret skolens evt. deltagelse i begravelsen. Lærerne er opmærksomme på, om der kan være behov for fortsatte eller gentagne krisesamtaler i klasserne. De orienterer klasselæreren/ studievejlederen og rektor om, hvad de selv gør, eller stiller forslag om, hvad skolen kan gøre i forhold til enkelte klasser eller elever.

Medmindre der er tale om begravelse i stilhed, har de elever og medarbejdere, der ønsker det, fri til at deltage i begravelsen. Der flages på skolens flagstang efter de for begravelsesdage gældende regler. Skolen sender en officiel bårerbuket.

6. Tiden efter begravelsen

Noglepersonerne lægger en langsigtet plan for sorgarbejdet i klassen og orienterer klassens lærere og rektor herom.

Skolens håndtering af dødsfaldet evalueres, og handlingsplanen revideres derefter.

7. Stikord til indholdet af samtalerne

Læreren indleder med at forklare, hvad tanken er med samtalen:

- Et dødsfald medfører mange indtryk og reaktioner, som det er vigtigt at snakke om.
- Der skal tid til at snakke, fordi det hjælper én til at fatte det, der er sket.
- Når nogen dør, fyldes vi med følelser og tanker, som gør os kede af det eller bange.
- Ved at tale om det, der er sket, forstår vi bedre andres følelser og kan støtte hinanden.

Læreren forbereder eleverne på, at det kan gøre ondt at tale om det, der er sket, men at det vil betyde, at det på længere sigt vil hjælpe til, at det gør mindre ondt.

Der gælder nogle regler for samtalen:

- Ingen fortæller nogen uden for klassen, hvad de har hørt andre sige, de har tænkt eller følt.
- Ingen må bagefter blive kritiseret for, hvad de har sagt, eller hvordan de har reageret.
- Det er helt i orden, at nogen græder eller giver udtryk for vrede over det, der er sket.
- Hver enkelt skal kun tale for sig selv, og det er helt i orden kun at lytte.

Stil nogle indledende spørgsmål, som alle i princippet kan svare på:

- Hvor var du, da du hørte, at NN var død?
- Hvornår fik du det at vide?
- Hvordan fik du det at vide?
- Hvordan reagerede du?
- Er der nogen af jer, der ellers har oplevet et dødsfald, der gjorde jer kede af det?

Dette bidrager til at stykke den enkeltes oplevelse sammen, og det skaber en fælles platform for forståelse af det, der er sket. Påtrængende minder, især sanseindtryk, kan være svære at bearbejde. Bl.a. derfor er behovet stort for korrekt og fyldestgørende information.

Det kan være værdifuldt at tage en runde, hvor hver enkelt elev får lejlighed til at fortælle sin egen historie. F.eks. kan det at fortælle om stærke sanseindtryk være med til at tage brodden af disse indtryk. Det er godt, hvis man kan lægge op til elevindlæg, der f.eks. begynder sådan:

- Det første jeg tænkte på, da jeg hørte det, var,
- Det værste ved det, der er sket, er....
- Jeg er mest ked af det, når jeg tænker på

eller hvis eleverne kan fortælle, hvordan de reagerede på meddelelsen om dødsfaldet, og hvad det rent konkret er, der gør dem bange, vrede og kede af det. Det virker fremmede på en sådan runde, hvis læreren i evt. spørgsmål benytter tilsvarende konkrete formuleringer, hvorimod det virker hæmmende, hvis man f.eks. spørger bredt/abstrakt: Hvad følte du, da..... eller lignende.

Når man er kommet igennem runden med tanker og reaktioner, er det en god idé, hvis læreren understreger de fælles træk, der er i elevernes historier. Samtidig skal man påpege, at det er helt normalt, at mennesker oplever og reagerer forskelligt, og forberede eleverne på, at de kan reagere anderledes i senere faser. Det er vigtigt at få sat ord på sin angst eller vrede eller på de problemer, man har med sit forhold til den døde (selvbebrejdelser over det, man gjorde eller ikke fik gjort).

Det er godt at give eleverne råd om, hvordan de kan bearbejde deres egen sorg, f.eks. ved at:

- Tale med forældre, søskende og kammerater om det, der er sket, og den, der er død.
- Deltage i begravelsen og senere besøge gravstedet.
- Besøge den dødes familie og tale om den døde, se billeder m.m.
- Skrive dagbog, breve, digte osv.
- Læse om sorgforløb m.m. (se litt.liste)
- Diskutere, hvordan man kan tale med søskende, kæresten etc. til den døde.

Inden samtalen i klassen slutter, kan man f.eks. drøfte klassens rolle ved begravelsen (blomster, transport, påklædning). Man kan også tage stilling til, om man skal lave en fælles hilsen til den dødes familie, eller om nogen skal tage på besøg på klassens vegne.

Det vil være godt, hvis læreren lægger op til flere samtaler på et senere tidspunkt. (Erfaringen viser, at der kan være behov for at bearbejde et elevdødsfald i en klasse igen flere måneder, endog år, efter.) Det er også en god idé at efterlyse spørgsmål, kommentarer og reaktioner på selve samtalen, inden man slutter.

Følgende bøger kan lånes evt. lånes på biblioteket:

"Den nødvendige smerte - om sorg, sorgterapi og kriseintervention" af Marianne Davidsen-Nielsen og Nini Leick, Munksgaard 1994

"Børn og sorg" af Anne Jacobsen, Reitzel 1994

"Døden og den døende" af Elisabeth Kabler-Ross, Gyldenda1 1977

"Om/sorg" af Per Bøge, Kræftens Bekæmpelse 1996

"Sorg og omsorg i skolen" af Atle Dyregrov og Magne Raundalen, Hans Reitzel 1996

8. Etablering af telefonkæde

Rektor, alternativt dennes stedfortræder, kontakter:

- Klasselæreren/Klassens studievejleder, alternativt en anden studievejleder. Denne er ansvarlig for at orientere de øvrige studievejledere.
- En af inspektørerne. Denne er ansvarlig for at orientere de øvrige inspektører.
- En af kontordamerne. Denne er ansvarlig for at orientere det øvrige kontorphonale.
- Pedellen.

Inspektørerne er derefter ansvarlige for at orientere samtlige lærere.

Handleplan i forbindelse med øvrige dødsfald, selvmordsforsøg og livstruende sygdom.

1. Når en elev mister forældre eller søskende.

Når det kommer til skolens kendskab, at en elev har mistet sin far eller mor, en søster eller en bror, aftaler rektor eller dennes stedfortræder evt. med familien, hvorledes elevens kammerater orienteres om dødsfaldet. Der kan her forekomme ganske stærke reaktioner blandt kammeraterne, især hvis dødsfaldet skyldes pludselig sygdom eller en ulykke. Den lærer, der tilfældigvis underviser klassen, når rektor kommer med en sådan besked, afbryder derfor undervisningen og giver rum for de allerførste reaktioner og den første krisebehandling, også selv om graden af berørthed blandt eleverne vil være meget mere spredt, end hvis det var en kammerat i klassen, der var død. Skulle enkelte elever være ude af stand til at vende tilbage til dagens undervisning, får de fri. Se i øvrigt ovenfor om samtaleemner.

2. Forhold, der kræver særlig indsats.

Et kapitel helt for sig selv, hvor det kan være nødvendigt at iværksætte særlige krisehjælpsforanstaltninger, er selvmordsforsøg, dødsfald, der skyldes selvmord eller en forbrydelse, eller tilfælde, hvor flere elever omkommer samtidig i trafikken. I sådanne situationer etableres et samarbejde mellem skolen (til hvis stab også skolepsykologen må regnes), de berørte familier, politiet, Falck, sygehuset og den eller de præster, der er involveret.

3. Hvis en af skolens medarbejdere dør.

I tilfælde af dødsfald blandt skolens medarbejdere vil skolens ydre handlingsmønster være helt det samme, som når det drejer sig om dødsfald blandt eleverne. Det vil føles naturligt, at lærerne, i de første timer, efter at dødsfaldet er blevet kendt, i et vist omfang taler med eleverne om det, der er sket, om den, der er død, og evt. om, hvordan eleverne skal agere i forbindelse med begravelsen.

Administrationen er opmærksom på, at der kan være kolleger til den afdøde, som ikke kan gennemføre deres timer umiddelbart efter, at dødsfaldet er blevet kendt.

Ligeledes skal man være opmærksom på, at hvis afdøde har børn på skolen, skal der tages hånd om disse, ligesom dødsfaldet kan påvirke deres klasser mere end andre.

Også her aflægger rektor besøg hos den afdødes familie, medbringende en buket, ligesom der sendes en officiel bærebuket.

Husk evt. nekrolog.

4. Ved livstruende sygdom.

Når en af skolens elever rammes af en livstruende sygdom udnævner rektor klasselæreren/klassens studievejleder og en fællesfagslærer til nøglepersoner. Disse personer har til opgave at følge eleven og give relevant information til klassens lærere og elever efter elevens og familiens ønsker.